Politické hospodářství.

Frant. Fiedler: Rakousko-uherská vyrovnání po roce 1878 (Sborník spisů politických a národohospodářských, č. VII. Praha, Otto. 1903, str. 494.)

Slovo o vyplnění mezery bývá v literárních posudcích konvenienční frásí. Vyslovujeme-li je přes to o přítomné knize, a dodáváme-li, že je vyplněním záslužným — tím záslužnějším, protože jest po našem vědomí jedinou svého spůsobu nejen v české, nýbrž v celé předlitavské literatuře — platí ono zde v plné vážnosti svého významu a vyjadřuje spolu záměr spisovatelův. Kniha jest jaksi pokračováním spisu »Vyrovnání s Uhry roku 1867 a 1877« sepsaného svého času J. Kaizlem, k němuž byl historický úvod napsal A. Rezek. Autor nazývá svou knihu »informační pomůckou«, skutečně jest něčím více, nevyhýbajíc se ani kritickým poznámkám a úvahám. V obsahu svém zahrnuje všecky záležitosti, jež spadají v obor občasných tak řečených národohospodářských vyrovnání rakousko-uherských — přibírajíc k tomu s obmezením povahou věci daným i záležitosti branné a poměr k Bosně a Hercegovině — tedy zejména záležitosti kvoty, celní politiky, bankovní i valutové, úpravy daní nepřímých z cukru, líhu, piva, petroleje, i právo patentové, otázky konverse dluhové. Vše až do r. 1903. Spůsob spracování je synchronistický; zahrnují se totiž v jednotlivých odstavcích časových, daných právě obdobími jednotlivých obnov hlavních, všeliké z uvedených záležitostí pokud v mezích těch období změnám byly podrobeny. Praví sice spisovatel, že by jemu samému spracování systematické bývalo vítanějším, že však se i přes nebezpečí rozkouskování látky věcně souvislé rozhodl pro spůsob výše naznačený, protože se mu viděl býti užitečnějším pro praktické potřeby. A tyto praktické potřeby, tedy potřeby vodítka pro politiky a publicisty, byly rozhodujícími pro účel knihy. Nespokojuje se pouhým vypsáním podstatného obsahu osnov i definitivní podoby různých ujednání a zákonů, nýbrž ukazuje, jak a proč k nim došlo i z příčin, které spočívaly v politických konstelacích a snahách stran. Zkrátka podává spolu obraz parlamentárních dějin. Tak ovšem nemohl se vyhnouti ani výkladům, jež se týkají parlamentárního postupu strany vlastní, a tu sluší uznati, že to učinil spůsobem diskretním, což padá dost na váhu, uváží-li se, že do posledních let padá také období českých obstrukcí. Hlavním pramenem byly archy tisky parlamentární, veliký a obsáhlý to materiál, jenž je použit nejsvědomitěji s pečlivým výběrem věcí podstatných. Pro účel knihy, autorem samým jí daný, to jistě postačí a nemůže býti dosti rozhodně vytčeno, že od vydání knihy Fiedlerovy nebude žádný praktický politik český a žádný publicista míti výmluvu, nevyzná-li se v záležitostech, o nichž má hlasováním neb jiným spůsobem pro veřejnosť důležitým pronášeti své úsudky. Že v předmětech, do nichž vnášejí spory zájmové (agrární — industriální) hledisko často jednostranná, dovedla kniha zachovati direktivu národohospodářské objektivnosti, rozumí se při osvědčené již povznešenosti autorově nad běžný svár zájmový samo sebou. Leč i pro vědecké pracovníky, obírající se zejména podrobnějšími otázkami, bude kniha Fiedlerova cennou pomůckou, neboť poskytne orientaci po časových souvislostech a usnadní stopování jednotlivých pramenů. S toho hlediště jest ovšem škoda, že ne-

uvádí kniha větší měrou též poukazy na literaturu, což by právě při sporných otázkách bylo nad míru užitečno pro ty, kdož v politickém neb vědeckém záměru chtějí věci proniknouti na kloub. Leč autor může poukázati na svou souverenní vůli, předmět si ohraničiti podle cíle hlavního, jejž knize dal. A podal-li nám tolik, bylo by nevděčno, chtíti na něm ještě více. I v těch mezích vykonal dílo ovšem ne snadné a provedením veskrz jasným, každému vzdělanějšímu laiku srozumitelným, zjednal si nárok na uznání a vděk. *B.*

Dr. *Cyrill Horáček: Das Ausgedinge.* Eine agrarpolitische Studie mit besonderer Berücksichtigung der böhmischen Länder. (Wiener staatswissenschaftliche Studien herausgegeben von Edmund Bernatzik und Eugen v. Philippovich.) Přítomná práce jest doplněný německý překlad spisu »Výměnek« vyšlého r. 1900, o němž »Sborník« svého času přinesl referát. Účel spisu naznačen jest v předmluvě, kde autor praví: »Sotva nalezne se mezi zemědělským obyvatelstvem českých zemí právní ústav, jenž by tak byl rozšířen a při tom v majetkové a rodinné poměry rolnictva tak hluboce zasahoval, jako výměnek. Tím dán jest význam jeho v politice agrární. Při nejdůležitějších soudobých agrárních problemech, tak zejména v otázce selského práva vlastnického, dědického, úvěrního a starobního pojišťování setkáváme se napořád s výměnkem a bylo by dojista chybou při řešení těchto otázek výminku opomenouti a jej podceňovati.«

Doplnění původního spisu týká se především dat statistických, pokud vůbec autoru byla po ruce. Tak zejména doplněna byla statistika za léta 1897 až 1900, jakož i použito veškerého, v této otázce ovšem dosti sporého materiálu, který vynesla agrární enquêta pořádaná v letech 1898 až 1900 Zemědělskou radou král. Českého. Naproti tomu výsledky šetření poměrů výminkových provedeného na Moravě nebyly dosud učiněny ve svém celku přístupnými a nemohl jich tudíž autor pohříchu použiti, ačkoliv právě z tohoto důvodu s německým vydáním svého spisu otálel. Spis připsal autor svému učiteli professoru dru Albínu Bráfovi.

Zprávy.

O z n á m e n í. Dle sdělení obsaženého ve Věstníku c. k. min. spravedlnosti ze dne 30. ledna 1904 pořádán bude ve dnech 28. až 30. září 1904 v St. Louis (Severní Amerika) u příležitosti mezinárodní výstavy světové mimo jiná vědecká shromáždění i všeobecný sjezd právnický.

Na sjezdu tom bude pojednáno o dějinách a dogmatice různých soustav právních, pak o otázkách mezinárodního práva, jakož i o docílení větší shody v základech a útvarech soudního řízení u jednotlivých kulturních národů platného.

Ku přání, které projevila vláda Spojených států severoamerických, zvou se zástupcové všech odborných kruhů právnických, by sjezdu toho se súčastnili.